



■ Ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (14 Νοεμβρίου)

Ἡ χριστοειδὴς μεταμόρφωση τοῦ νοῦ*



Τοῦ Καθηγητοῦ
κ. Γεωργίου Μαντζαρίδου
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

*«Ἀσκητικοῖς ἀγωνίσμασι
καθαγίνσας τὸν νοῦν ἐν τῷ Ἄθῳ,
Γρηγόριε, ἀγγελικῶς ἐπολιτεύσω»¹.*

Οἱ ἀγῶνες γιὰ τὸν ἐξαγνισμό τοῦ νοῦ καὶ οἱ προσπάθειες γιὰ τὸ σωστὸ προσανατολισμὸ τοῦ παραμένοντος συνήθως ἀγνωστα στὴν ἐποχὴ μας ἢ θεωροῦνται περιττὲς πολυτέλειες, ποὺ δὲν ἀφοροῦν τὸν ἀπλὸ Χριστιανό.

“**Οσοί** μάλιστα ἐμφοροῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα κάποιου πρακτικοῦ, ὅπως νομίζουν, Χριστιανισμοῦ, ἀντιμετωπίζουν τὰ πράγματα αὐτὰ ὡς παραπλανητικὲς θεωρίες, ποὺ μᾶλλον ἐκτρέπουν τὸν πιστὸ ἀπὸ τὸ κύριο ἔργο του.

Μόνο ἡ πρακτικὴ θρησκευτικότητά, ποὺ περιορίζεται στὶς ὀφθαλμοφανεῖς ἀνάγκες καὶ ἀναζητεῖ τὴν ἄμεση ἀντιμετώπισή τους, θεωρεῖται ὡς αὐθεντικὸς Χριστιανισμὸς ἢ πραγματικὴ Ὁρθοδοξία.

Αὐτὸ ἄλλωστε συνδυάζεται καὶ μὲ τὴν ἀνυπόμονη διάθεση τοῦ ἀνθρώπου νὰ δεῖ καὶ νὰ θαυμάσει ἀμέσως τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν του, καὶ σ’ αὐτὸ τὸν συνήθισαν οἱ μηχανές, ποὺ ἐξυπηρετοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐπηρεάζουν τόσο τὴ ζωὴ του.

Μοχθοῦμε γιὰ ν’ ἀποκτήσουμε μηχανές, κινούμεστε μὲ τὶς μηχανές, σκεπτόμαστε μὲ τὶς μηχανές καὶ τελικὰ γινόμαστε καὶ οἱ ἴδιοι μηχανές «κατ’ εἰκόνα καὶ καθ’ ὁμοίωσιν» τῶν μηχανῶν ποὺ κατα-

σκευάζουμε. Δεν έχουν νοῦν οἱ μηχανές, γιὰ νὰ τὸν ἐξαγνίσουν καὶ νὰ τὸν προσανατολίσουν σωστά.

Ξεχνοῦμε κὶ ἐμεῖς ὅτι ὀφείλουμε νὰ ἐξαγνίσουμε καὶ νὰ προσανατολίσουμε σωστὰ τὸ νοῦ μας. Ἄλλὰ οἱ μηχανές χρειάζονται τὸ νοῦ μας ἐξαγνισμένο καὶ σωστὰ προσανατολισμένο, γιὰ νὰ λειτουργήσουν σωστὰ καὶ νὰ μὴ στραφοῦν ἐναντίον μας.

Κὶ ἐπειδὴ σήμερα, περισσότερο ἀπὸ ὅσο ὅποτεδῆποτε ἄλλοτε, κυριαρχεῖ στὴ ζωὴ μας ἡ μηχανή, ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξαγνίσουμε καὶ νὰ προσανατολίσουμε σωστὰ τὸ νοῦ μας προβάλλει ἐπιτακτικότερα.

* * *

Ολο τὸ κακὸ στὸν κόσμο ξεκινάει ἀπὸ τὸ νοῦ μας. Αὐτὸς ἄλλωστε ἀποτελεῖ τὸ ὑψηλότερο στοιχεῖο τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἡ «*κατ' εἰκόνα*» Θεοῦ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἀποτυπώνεται πρωτίστως στὸ νοῦ. Αὐτὸς εἶναι τὸ «*ἔσοπτρον*», δηλαδὴ ὁ καθρέφτης, ποὺ ἀντικατοπτρίζει τὸ Δημιουργό του.

Ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι στραμμένος πρὸς τὸ Θεό, δέχεται τὸ θεῖο φῶς καὶ γίνεται φῶς ὁ ἴδιος. Ὅταν ὅμως ἀποστρέφεται τὸ Θεό, χάνει τὸ φῶς του, σκοτίζεται καὶ κινεῖται στὸ σκοτάδι. Ὑποδουλώνεται στὶς μέριμνες καὶ τὶς φροντίδες τοῦ κόσμου, ἀλλοτριώνεται ἀπὸ τὸ θόρυβο καὶ τὴν ταραχὴ του καὶ λησμονεῖ τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἑαυτό του.

«Σχολάσατε καὶ γινῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός»², λέει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ στόμα τοῦ ψαλμωδοῦ. Ὅταν γνωρίζουμε ποιὸς εἶναι ὁ Θεός, τότε μαθαίνουμε καὶ ποιὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος.

Ὅπως ὁ Θεός, λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἔτσι καὶ ὁ νοῦς τοῦ «*κατ' εἰκόνα Θεοῦ*» δημιουργημένου ἀνθρώπου, ἔχει οὐσία καὶ ἐνέργεια.

Ἐνέργεια τοῦ νοῦ εἶναι ἡ σκέψη. Ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου σκοτισθεῖ ἢ σκέψη του, ποὺ κινεῖται στὸ σκοτάδι, αἰχμαλωτίζεται στὶς αἰσθήσεις καὶ τὰ πάθη καὶ γίνεται κτηνώδης ἢ δαιμονιώδης. «*Νοῦς γὰρ ἀποστατῆς τοῦ Θεοῦ ἢ κτηνώδης γίνεται ἢ δαιμονιώδης, καὶ τῶν ὄρων ἀποστατήσας τῆς φύσεως... ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις ἔκδοτον ἑαυτὸν ποιεῖ, καὶ μέτρον ἡδονῆς οὐ γινώσκει*»³.

Αὐτὸ συνέβη μὲ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ συμβαίνει μὲ ὅλους τοὺς ἀπόγονους τοῦ Ἀδάμ. Ἡ πτώση τοῦ πρώτου ἀνθρώπου συμπαρέσυρε ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα.

Γι' αὐτὸ χρειάστηκε νὰ ἔρθει ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, γιὰ νὰ καταστεῖ ἡ ἀπαρχὴ τῆς καινῆς κτίσεως, τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἔδωσε

τις ἐντολές του, οἱ ὁποῖες εἶναι τὸ φῶς τῆς νέας ζωῆς, ποὺ καλοῦνται νὰ ζήσουν οἱ πιστοί.

* * *

Μὲ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα, τὴ θεία Εὐχαριστία κατοικεῖ στὸν ἄνθρωπο ὁ Χριστός. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Χριστὸς μεταβάλλει αὐτομάτως τὸν ἄνθρωπο μὲ κάποιο μηχανικὸ τρόπο. Ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρεῖ τὴ φύση του.

Ὁ Χριστὸς ἀνοίγει τὸ δρόμο τῆς ἀνακαινίσεως καὶ προσφέρει τὴ Χάρη του, γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἐλεύθερη βούλησή του. Ἄν αὐτὸς δὲν θελήσει νὰ οἰκειωθεῖ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν προσπαθήσει νὰ συντονίσει τὸ θέλημά του μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ρυθμίσει τὴ ζωὴ του σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολές του, ἡ Χάρη παραμένει ἄκαρπη.

Ἐμεῖς, λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «*νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν*»⁴. Ὁ Χριστιανὸς δηλαδὴ ἔχει τὸ νοῦ καὶ τὶς σκέψεις τοῦ Χριστοῦ.

Ὅπως ὁ καθρέφτης, λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὅταν δεχθεῖ τὴν ἠλιακὴ ἀκτίνα, δημιουργεῖ καὶ τὴ δική του ἀκτίνα, ἔτσι καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν δεχθεῖ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, γίνεται φῶς καὶ ὁ ἴδιος, καὶ ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς αὐτὸ καὶ στοὺς ἄλλους.

Γιὰ ν' ἀκτινοβολήσει ὅμως ὁ καθρέφτης τὸ ἠλιακὸ φῶς, πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸς. Ἄν εἶναι λασπωμένος ἢ μαυρισμένος, ὅσο φῶς καὶ ἂν πέσει ἐπάνω του, δὲν ἀνακλᾶται.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν εἶναι σκοτισμένος ἢ λασπωμένος, τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, ὁ νοῦς τοῦ Χριστοῦ, δὲν καθρεφτίζεται ἐπάνω του.

Ἡ ἁμαρτία σκοτίζει τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ πάθη συσσωρεύουν λάσπη ἐπάνω του. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ζεῖ ἐρήμην τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χάριτός του. Γίνεται κτηνώδης ἢ δαιμονιώδης. Κτηνώδης μὲ τὸ νὰ κυλιέται ὁ ἴδιος στὴ λάσπη, καὶ δαιμονιώδης μὲ τὸ νὰ παρασύρει καὶ ἄλλους σ' αὐτήν, καὶ νὰ γίνεται ἐστία μολύνσεως καὶ καταστροφῆς.

Πόσο δὲν ὑποφέρουμε ἰδιαίτερα σήμερα ἀπὸ τὶς καταστάσεις αὐτές! Πόσο δὲν συλλαμβάνουμε καὶ τὸν ἑαυτὸ μας θύμα αὐτῶν τῶν καταστάσεων!

Ἡ διόρθωση ἀπὸ τὴ νοσηρὴ αὐτὴ πνευματικὴ κατάσταση ἀπαιτεῖ τὴν κάθαρση, τὸν ἐξαγνισμὸ τοῦ νοῦ μας. «*Ἀσκητικοῖς ἀγωνίσμασι καθαγνίσας τὸν νοῦν*» ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἔγινε δέκτης καὶ κήρυκας τοῦ Φωτὸς τῆς Χάριτος.

Κι ἐμεῖς, τὸ πρῶτο ποὺ ἔχουμε νὰ κάνουμε, εἶναι νὰ μιμηθοῦμε

ανάλογα με τὴ δύναμη καὶ τὸ φιλότιμό μας τὸν Ἅγιο.

* * *

Ἡ διόρθωση τοῦ νοῦ, ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀρχίζει μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὸν ἑαυτό του.

Ἄν δὲν ἀποκολλήσει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐνέργεια τοῦ νοῦ του, δηλαδή τὶς σκέψεις καὶ τοὺς συλλογισμούς του, ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτία, ἂν δὲν ἠσυχάσει καὶ δὲν ἐπιστρέψει ἐν μετανοίᾳ στὸν ἑαυτό του καὶ τὸ Θεό, δὲν μπορεῖ νὰ βρεῖ τὸν πραγματικὸ πλοῦτο ποὺ ἔλαβε.

Ἐρμηνεύοντας ὁ ἅγιος Γρηγόριος τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου, λέει ὅτι περιουσία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ νοῦς του. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐκτραπεῖ στὴν ἁμαρτωλὴ ζωὴ, ὁ νοῦς του διασκορπίζεται καὶ προσκολλᾶται στὰ πάθη. Τότε ὁ ἄνθρωπος λιμοκτονεῖ πνευματικὰ καὶ δὲν σώζεται, ἂν δὲν μετανοήσει καὶ δὲν ἐπιστρέψει στὸ Θεό.

Ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ νοῦ μας στὸ Θεὸ δὲν γίνεται μετὰ κάποια κίνηση πρὸς τὸ ἄπειρο. Δὲν γίνεται κἂν μετὰ κάποια κίνηση ποὺ στρέφεται ἔξω ἀπὸ ἐμᾶς.

Γίνεται μετὰ τὴν ἐπιστροφή στὸν ἑαυτό μας. Γίνεται μετὰ τὴν ἐπιστροφή τῆς ἐνέργειας τοῦ νοῦ μας, τῆς σκέψεως καὶ τῶν συλλογισμῶν μας, στὸν «κρυπτὸν τῆς καρδίας ἄνθρωπον»⁵. Γίνεται μετὰ τὴν προσωπικὴ συνάντηση καὶ ἔνωση μετὰ τὸ Θεό, ποὺ σκηνώνει μέσα μας, γιὰ νὰ καθαρῆσει τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά μας καὶ νὰ τὰ λαμπρύνει μετὰ τὸ φῶς τῆς θείας δόξας του.

Ἀφ'οὔ βαπτισθήκαμε στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἐνταχθήκαμε στὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἔχουμε τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ μέσα μας. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε φέρουμε καὶ τὸ ὄνομά του, λεγόμεστε Χριστιανοί.

Αὐτὸ ὅμως συνεπάγεται καὶ ἀνάλογη συμπεριφορὰ ἀπέναντι στὸ Χριστὸ καὶ στίς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι οἱ συνάνθρωποί μας.

* * *

Ἐτὴν περικοπὴ τῆς κρίσεως ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ κρίσις τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ Χριστὸ θὰ πραγματοποιηθεῖ μετὰ βάση τὴν ἀγάπη ποὺ ἔδειξαν ἀπέναντί του.

Τότε θὰ πεῖ σ' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται στὰ δεξιὰ του: «*Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέμασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με*».

Και στην άπορία τῶν δικαίων γιὰ τὸ πότε εἶδαν τὸ Χριστὸ πεινασμένο καὶ τὸν ἔθρεψαν ἢ διψασμένο καὶ τὸν πότισαν ἢ ξένο καὶ τὸν περιέθαλψαν, ἡ ἀπάντηση τοῦ Χριστοῦ θὰ εἶναι: «*Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε*»⁶.

Στὸ πρόσωπο τοῦ πλησίον βρίσκεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ποὺ εἶναι ἀγάπη πρὸς τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, ἔχει πρωταρχικὴ σπουδαιότητα στὴ χριστιανικὴ ζωή.

Ἀλλὰ ὁ Χριστός, ποὺ βρίσκεται στὸ πρόσωπο τοῦ πλησίον μας, βρίσκεται καὶ σὲ μᾶς· στὸν καθένα μας. Καὶ ὅταν ἐμεῖς τὸν λησμονοῦμε, κτυπάει τὴν πόρτα τῆς καρδιάς μας, γιὰ νὰ τοῦ ἀνοιξοῦμε νὰ ἔρθει καὶ νὰ δειπνήσει μαζί μας⁷.

Ἡ τροφή τοῦ Χριστοῦ, ἡ πόση του, ἡ στέγη του, τὸ ἔνδυμά του, ἡ ἀνάπαυσή του βρίσκονται στὴν καρδιά μας. Βρίσκονται ἐκεῖ, ὅπου πρέπει νὰ συγκεντρώνεται ὁ νοῦς μας.

Ὅταν σκορπίζουμε τὸ νοῦ μας στά πάθη καὶ τὶς ἀπολαύσεις, ὅταν τὸν ἐξαντλοῦμε σὶς βιοτικὲς μέριμνες καὶ τὸν ἀποξενώνουμε ἀπὸ τὴν πνευματικὴ τροφή, ὅταν τὸν ἀφήνοῦμε νὰ περιπλανᾶται ἀνέστιος στὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ταραχὴ τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς, ἀφήνοῦμε τὸ Χριστὸ μέσα μας πεινασμένο καὶ διψασμένο, ξένο, γυμνό, ἀσθενὴ καὶ φυλακισμένο.

Καὶ ὅταν δὲν δείχνουμε ἀγάπη πρὸς τὸ Χριστὸ ποὺ κτυπάει τὴν πόρτα τῆς καρδιάς μας, εἶναι φυσικὸ νὰ μὴ δείχνουμε ἀγάπη καὶ ὅταν μᾶς προσεγγίζει μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ πλησίον μας.

* * *

Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ Θεὸ ἢ τὸν πλησίον γεννιέται ἢ πεθαίνει μέσα στὴν ἴδια τὴν καρδιά του: στὸν «*κρυπτὸν τῆς καρδιάς ἀνθρώπων*». Ἐκεῖ ποὺ συγκέντρωνε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐξαγνισμένο τὸ νοῦ του.

Ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀποσπᾶται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτία, ὅταν ἡσυχάζει καὶ ἐπιστρέφει ἐν μετανοίᾳ καὶ προσευχῇ στὴν καρδιά, συναντᾶ τὸ Χριστὸ καὶ φωτίζεται ἀπὸ τὸ φῶς του.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσευχὴ ποὺ συνδέεται μὲ τὴν περισυλλογὴ τοῦ νοῦ περιορίζεται σὲ μία μόνο φράση, «*Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με*», ὥστε νὰ μὴ διασπᾶται ὁ νοῦς, ἀλλὰ νὰ συγκεντρώνεται στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν αἴτηση τοῦ ἐλέους του.

Ἔτσι ἀφανίζεται ἡ ἁμαρτία μέσα στὸν ἀνθρώπο καὶ καρποφορεῖ ἡ χριστιανικὴ ζωή. Ἔτσι πραγματοποιεῖται ἡ «*ζωηφόρος νέκρωσις*» τοῦ

θελήματος καὶ τῶν σκέψεών του, καὶ ἡ ἔνταξή τους στοὺς ἀπεριόριστους ὀρίζοντες τῆς θείας ἐλευθερίας. Ἔτσι μπορεῖ νὰ λέει καὶ αὐτὸς μαζί μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο: «*Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν*».

Ἀπὸ τὸ σκοτισμένο νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἄρχισαν κι ἐξακολουθοῦν νὰ δημιουργοῦνται ὅλα τὰ κακὰ μέσα στὸν κόσμο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐξαφάνισή τους εἶναι δυνατὴ μόνο μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ νοῦ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ· μὲ τὴ χριστοειδῆ μεταμόρφωσή του.

Αὐτὴ τὴν ἐσωτερικὴ μεταμόρφωση ἐξῆσε μὲ τὰ ἀσκητικὰ ἀγωνίσματα ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, καὶ σ' αὐτὴν καλεῖ ὅλους μὲ τὴ μνήμη του.

Οἱ Ἅγιοι, λέει ὁ Μ. Βασίλειος, ὡς εἰκόνες «*ἐμψυχοὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας, τῷ μμῆματι τῶν ἀγαθῶν ἔργων πρόκεινται*»⁸.

Ἄν θέλουμε νὰ τιμήσουμε τὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου, καλούμαστε νὰ μιμηθοῦμε, ὅσο μπορούμε, τὰ ἔργα του.

Νὰ καθαρίσουμε, ὅσο εἶναι δυνατὸ, τὸ νοῦ μας καὶ νὰ τὸν ἀφήσουμε, ὅπως τὸν ἄφησε κι ἐκεῖνος, νὰ ὀδηγηθεῖ πρὸς τὸ Θεὸ καὶ νὰ φωτισθεῖ μὲ τὸ ἄκτιστο φῶς του.

Μέγιστος ἦταν ἐκεῖνος, ἐλάχιστοι ἐμεῖς. Ὅταν ὅμως κι ἐμεῖς κάνουμε τὸ ἐλάχιστο ποῦ μπορούμε, θὰ ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ ἀπευθυνθοῦμε πρὸς τὸν Ἅγιο καὶ νὰ τοῦ ποῦμε:

*«Ἄλλ' ὡς νοῦς Νοῖ τῷ πρώτῳ παριστάμενος,
Πρὸς Αὐτὸν τὸν νοῦν ἡμῶν, πάτερ, ὀδήγησον,
ἵνα κράζωμεν, χαῖρε κῆρυξ τῆς χάριτος»*⁹.



(*) Περιοδ. «Ὁρθόδοξη Μαρτυρία» Κύπρου, ἀρ. 45/Χειμῶνας 1995, σελ. 21-25. Ὁ τίτλος καὶ ἡ τακτοποίησις τῆς δομῆς τοῦ ἀρθρου εἶναι ἰδικὰ μας.

1. Ἰδιόμελον Λιτῆς.
2. Ψαλ. 45, 11.
3. Ὁμιλία 51, 6, ἔκδ. Σ. Οἰκονόμου, σ. 114.
4. Α' Κορ. 2, 16.
5. Α' Πέτρ. 3, 4.
6. Ματθ. 25, 34-6.
7. Ἀποκ. 3, 20.
8. Ἐπιστολὴ 1, 3 PG 32, 228C.
9. Κοντάκιον Ἑορτῆς.